

بررسی لایحه بودجه سال ۱۴۰۳ کل کشور: موضوع تبصره «۵»

مرکز پژوهش‌ها
مجلس شورای اسلامی

شماره مسلسل: ۱۹۵۰۰
کد موضوعی: ۲۵۰

شناسنامه گزارش

عنوان گزارش: بررسی لایحه بودجه سال ۱۴۰۳ کل کشور: موضوع تبصره «۵»

نام دفتر: مطالعات زیربنایی (گروه کشاورزی و توسعه روستایی)

تهیه و تدوین: پژمان اعلائی بروجنی

مدیر مطالعه: حجت ورمزیاری

ناظر علمی: محمدحسن معادی رودسری

همکاران: هومن غلامپور ارباستان (گروه محیط زیست)، محسن بابائی (گروه کشاورزی و

توسعه روستایی) و محمدرضا عبدلی (گروه عمران و شهرسازی)

اظهاری نظرکنندگان: محمدحسین معاریان (دفتر مطالعات بخش عمومی)، امین‌اله

پاک‌نژاد (دفتر مطالعات حقوقی) و محمد بختیاری علی‌آباد (دفتر مطالعات اجتماعی)

ویراستار ادبی: سیده مرضیه موسوی راد

صفحه آرایی: آذر مهمان‌نواز

واژه‌های کلیدی:

۱. کشاورزی

۲. مدیریت بحران

۳. مخاطرات

۴. سیاست جبرانی

۵. سیاست حمایتی

۶. لایحه بودجه سال ۱۴۰۳

تاریخ انتشار: ۱۴۰۲/۱۰/۸

به نام خدا

فهرست مطالب و جدول

۱	چکیده
۲	خلاصه مدیریتی
۵	۱. مقدمه
۸	۲. اظهار نظر کارشناسی درباره مفاد تبصره «۵»
۸	بند «الف»
۱۳	بند «ب»
۱۵	بند «پ»
۱۷	بند «ت»
۱۸	۳. جمع بندی
۲۱	منابع و مأخذ
۱۴۰۰	جدول ۱. اعتبارات تخصیص یافته به دستگاه‌های اجرایی موضوع جزء «۴» از تبصره «۱۳» قانون بودجه سال ۱۴۰۰
۹	کل کشور»

بررسی لایحه بودجه سال ۱۴۰۳ کل کشور موضوع تبصره «۵»

چکیده

لایحه بودجه سال ۱۴۰۳ کل کشور، به‌عنوان اولین برش یک‌ساله از برنامه هفتم پیشرفت و مشتمل بر ۱۵ تبصره، تقدیم مجلس شورای اسلامی شده است. تبصره «۵» از اولین نسخه تدوین شده این لایحه، با عنوان «حوادث غیرمترقبه» نام‌گذاری شده بود و در نسخه اصلاحی نیز بدون تغییر درون‌مایه احکام مندرج، به موضوعات مرتبط با پیشگیری از بروز بحران‌ها و آمادگی روبرویی با پیامدهای حوادث ناگهانی در بخش‌های مختلف اختصاص یافته است. اعتباراتی که به این منظور پیش‌بینی شده است، با توجه به ماهیت آسیب‌پذیر امور مرتبط با کشاورزی، منابع طبیعی و محیط زیست و همچنین نیاز به واکنش سریع در آنها و انجام اقدامات لازم بهداشتی، درمانی و تأمین مسکن پس از بروز حوادث و بحران‌ها، به دستگاه‌های مرتبط تخصیص می‌یابد. کافی نبودن سقف لحاظ شده برای اغلب این اعتبارات و از طرفی عدم تخصیص کامل آنها در سال‌های گذشته، سبب توقف طرح‌های در حال اجرا و یا ایجاد زیان انباشته برای دستگاه‌های متولی در سال ۱۴۰۳ خواهد شد که پیامد آن مقروض شدن آنها به سیستم بانکی کشور و افزایش این زیان در سال‌های آینده خواهد بود. بنابراین ضروری است به‌منظور جلوگیری از تداوم این روند چاره‌جویی مناسبی، از جمله از طریق تهاثر بدهی این دستگاه‌ها با دولت، صورت گیرد.

خلاصه مدیریتی

در اجرای مواد (۳۰) و (۳۲) قانون برنامه هفتم پیشرفت، تبصره «۵» از لایحه بودجه سال ۱۴۰۳ کل کشور به موضوعات مرتبط با مدیریت بحران و پیشگیری از مخاطرات حوادث ناگهانی اختصاص یافته است. بند «الف» از این تبصره به تخصیص اعتبارات مذکور به «جمعیت هلال احمر جمهوری اسلامی ایران»، «سازمان دامپزشکی کشور»، «سازمان منابع طبیعی و آبخیزداری کشور» و «مؤسسه تحقیقات واکسن و سرم‌سازی رازی» اختصاص یافته است. در بند «ب» از تبصره «۵»، پرداخت سهم دولت به «صندوق بیمه کشاورزی» مدنظر قرار گرفته است. به موجب بند «پ»، دولت مجاز به استفاده از کمک‌های بلاعوض بین‌المللی تا سقف دو میلیارد یورو برای جبران خسارت و رویارویی با پیامدهای حوادث ناگهانی، شده است و در بند «ت» از این تبصره، تأمین حق بیمه پایه سهم دولت و همچنین کل حق بیمه پایه واحدهای مسکونی تحت پوشش کمیته امداد امام خمینی (ره)، سازمان بهزیستی یا سایر افراد ناتوان توسط دولت و واریز به حساب «صندوق بیمه حوادث طبیعی ساختمان» تکلیف شده است.

■ مسئله اصلی

پیشگیری از پیامدهای ناشی از بروز بحران‌ها و آمادگی رویارویی با آن، نیاز به منابع مالی مشخص دارد و هزینه‌کرد آنها باید در قالب قوانین بودجه سالیانه برنامه‌ریزی شود. این امر در قوانین مختلفی از جمله «[قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت](#)»، «[قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت \(۲\)](#)» و «[قانون مدیریت بحران کشور](#)» تکلیف شده است [۱]، [۲] و [۳]. در این خصوص علاوه بر اعتباراتی که برای دستگاه‌های اجرایی مرتبط با این امور، از جمله «وزارت بهداشت، درمان و آموزش

پزشکی»، «جمعیت هلال احمر جمهوری اسلامی ایران»، «سازمان منابع طبیعی و آبخیزداری کشور»، «سازمان دامپزشکی کشور» و «مؤسسه تحقیقات واکسن و سرم‌سازی رازی» در نظر گرفته می‌شود، اعتباراتی نیز در صندوق‌های مشخصی همچون «صندوق بیمه کشاورزی»، «صندوق ملی محیط زیست» و «صندوق بیمه حوادث طبیعی ساختمان» به‌عنوان سهم دولت منظور می‌شود.

▪ نقاط قوت و ضعف تبصره «۵» از لایحه بودجه سال ۱۴۰۳ کل کشور

در قوانین بودجه سال‌های گذشته، اعتبارات مرتبط با مدیریت بحران و رویارویی با پیامدهای حوادث پیش‌بینی‌نشده، در چند تبصره پراکنده بودند که تجمیع آنها در لایحه بودجه سال ۱۴۰۳ در قالب تبصره «۵» را می‌توان یکی از نقاط قوت این لایحه دانست. با وجود این، توجه به اعتبارات در نظر گرفته شده برای دستگاه‌های مختلف نشان می‌دهد که این مبالغ متناسب با تکالیف در نظر گرفته شده برای دستگاه‌ها افزایش نیافته‌اند و این موضوع منجر به توقف طرح‌ها و یا ایجاد و تداوم زیان انباشته برای دستگاه‌های متولی خواهد شد. این بدهی‌ها نیز معمولاً از طریق تأمین مبالغ مورد نیاز توسط سیستم بانکی جبران می‌شود و به مقروض بودن این دستگاه‌ها دامن خواهد زد که در تبصره «۵» برای این معضل راه‌حلی پیشنهاد نشده است. حتی برای وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، که وفق بند «م» از ماده (۲۸) [«قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت \(۲\)»](#)، باید از اعتبارات مرتبط با مدیریت بحران در بودجه‌های سنواتی برخوردار شود، اعتباری منظور نشده است [۲].

نقطه ضعف بعدی لایحه بودجه سال ۱۴۰۳ این است که منابع اعتبارات لحاظ شده

برای مدیریت بحران در تبصره «۵»، از محل تنخواه‌گردان خزانه تأمین می‌شود که محل مناسبی برای تأمین اعتبارات دستگاه‌های اجرایی نمی‌باشد؛ باین‌حال برای رفع این ایراد و تأمین اعتبارات مذکور از منابع پایدار در این تبصره چاره‌اندیشی نشده است.

▪ پیشنهادات مرکز پژوهش‌ها

یکی از مهم‌ترین ایرادهای موجود در تبصره «۵» از ماده‌واحد لایحه بودجه سال ۱۴۰۳، استفاده از عبارت «تا مبلغ» به‌منظور تعیین سقف برای اعتبارات است، که پیشنهاد می‌شود در راستای تکلیف دولت به تخصیص کامل اعتبارات، از عبارت «معادل مبلغ» به‌عنوان جایگزین آن استفاده شود. از طرفی از آنجایی که عدم‌تغییر یا افزایش نامتناسب اعتبارات با تکالیف منظور شده برای «سازمان دامپزشکی کشور»، «سازمان منابع طبیعی و آبخیزداری کشور»، «صندوق بیمه محصولات کشاورزی» و «مؤسسه تحقیقات واکسن و سرم‌سازی رازی» منجر به توقف طرح‌های در دست اجرا و یا افزایش استقراض آنها از سیستم بانکی کشور خواهد شد، ضروری است حل این معضل از طریق مناسب، مانند تهاتر بدهی آنها با دولت، در اصلاح تبصره «۵» مدنظر قرار گیرد.

از طرفی افزودن عناوینی همچون «ساماندهی و مرمت آثار تاریخی و موزه‌ها» و «توسعه گردشگری و صنایع دستی» به مصارف ذکر شده برای کمک‌های بلاعوض بین‌المللی موضوع بند «پ» از تبصره «۵»، منجر به کاهش سهم سایر مصارف می‌شود. ضمن اینکه برای «مقابله با فرونشست زمین» و «بازآفرینی شهری» نیز باید از این کمک‌های بین‌المللی استفاده شود. بنابراین ضروری است افزایش سقف دومیلیارد یورویی بهره‌گیری از این کمک‌های بین‌المللی در اصلاح تبصره «۵» مدنظر قرار گیرد.

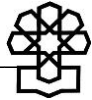

در ادبیات موضوع، بحران را به‌عنوان شرایطی که در اثر حوادث، رخدادها و عملکردهای طبیعی و انسانی (به‌جز موارد موضوعه در حوزه‌های امنیتی و اجتماعی) به‌طور ناگهانی یا غیرقابل کنترل به‌وجود می‌آید و موجب ایجاد مشقت و سختی به یک مجموعه یا جامعه انسانی می‌شود و برطرف کردن آن نیاز به اقدامات اضطراری، فوری و فوق‌العاده دارد، تعریف کرده‌اند. بحران‌ها براساس میزان خسارت در حدود آستانه تعریف شده به مراکز جمعیتی و برمبنای شاخص‌های «تلفات جانی»، «تعداد مجروحان نیازمند به بستری»، «تعداد واحدهای مسکونی تخریبی غیرقابل سکونت»، «اختلال در ارائه خدمات زیرساخت‌ها و شریان‌های حیاتی» و «جمعیت تحت‌تأثیر» در چهار سطح ملی، استانی، منطقه‌ای و ملی طبقه‌بندی می‌شوند [۴].

در راستای افزایش آمادگی جهت پیشگیری و رویارویی با بحران‌ها و حوادث ناگهانی و همچنین جبران آثار و پیامدهای آنها، رهیافت‌های مشخصی در اسناد بالادستی کشور وجود دارد که از مهم‌ترین آنها می‌توان به «سیاست‌های کلی نظام در امور پدافند غیرعامل» ابلاغی ۱۳۸۹/۱۱/۲۹ و «سیاست‌های کلی نظام برای پیشگیری و کاهش خطرات ناشی از سوانح طبیعی و حوادث غیرمترقبه» ابلاغی ۱۳۸۴/۰۶/۲۵ اشاره کرد [۵] و [۶]. در بند الحاقی «۲» به ماده (۷۰) مصوبه برنامه هفتم پیشرفت، به دولت تکلیف شده است در راستای مدیریت خطر حوادث و بلایا، با همکاری نهادهای ذی‌ربط و با اولویت اقدامات ناظر به پیشگیری، کاهش آسیب و آمادگی، افزایش تاب‌آوری و تأمین منابع پایدار برای مقابله با حوادث و بلایا نسبت به تدوین اقدامات اجرایی مناسب اقدام نماید.

سازوکارهای تأمین اعتبارات لازم برای موضوعات مرتبط با مخاطرات ناشی از حوادث و سوانح نیز در قوانین مختلفی مطرح شده است؛ از جمله به موجب ماده (۱۰) «قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت» مصوب ۱۳۸۰/۱۱/۲۷، به دولت اجازه داده شده است برای پیش‌آگاهی‌ها، پیشگیری، امدادسانی، بازسازی و نوسازی مناطق آسیب‌دیده از حوادث غیرمترقبه از جمله سیل، زلزله، سرمازدگی، تگرگ، طوفان، پیشروی آب دریا، آفت‌های فراگیر محصولات کشاورزی و اپیدمی‌های دامی، اعتبار مورد نیاز را در لوایح بودجه سالانه منظور نماید [۱]. همچنین به موجب بند «م» از ماده (۲۸) «قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۲)» مصوب ۱۳۹۳/۱۲/۴ با اصلاحات و الحاقات بعدی، مقرر شده است از ابتدای سال ۱۳۹۵ بخشی از اعتبارات مرتبط با مقابله با حوادث غیرمترقبه، به ترتیب و میزانی که در قوانین بودجه سنواتی تعیین می‌شود به صورت هزینه‌ای و تملک دارایی‌های سرمایه‌ای به جمعیت هلال احمر و وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی اختصاص یابد تا در جهت آمادگی و مقابله با حوادث و سوانح هزینه گردد [۲].

در ماده (۱۶) «قانون مدیریت بحران کشور» مصوب ۱۳۹۸/۰۵/۰۷ با اصلاحات و الحاقات بعدی نیز سازمان برنامه و بودجه کشور مکلف شده است، ذیل امور اقتصادی در بودجه سنواتی، فصلی تحت‌عنوان «مدیریت بحران کشور» ایجاد کند و اعتبارات درج شده در فصول و برنامه‌های فعلی را در این فصل تجمیع کند و در ماده (۱۷) از این قانون نیز دولت مکلف شده است به منظور پاسخ به حوادث و بحران‌ها، از اعتبارات موضوع بند «م» از ماده (۲۸) «قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۲)» مصوب ۱۳۹۳/۱۲/۴ با اصلاحات و الحاقات بعدی، با رعایت بند مذکور استفاده کند. این اعتبار به محض وقوع حادثه، برای پاسخ در چارچوب برنامه‌های آمادگی

و پاسخ هزینه می‌شود و در صورت نیاز به اعتباری مازاد بر آن، دولت می‌تواند با تصویب هیئت‌وزیران اعتبار لازم را تخصیص دهد، مشروط بر اینکه حداکثر یک ماه پس از تخصیص اعتبار، فرایند قانونی اصلاح بودجه را انجام دهد [۳].

براساس احکام فوق‌الذکر، سالیانه اعتباراتی در قوانین بودجه برای دستگاه‌های مرتبط با پیشگیری و مقابله با حوادث، از جمله «وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی»، «جمعیت هلال‌احمر جمهوری اسلامی ایران»، «سازمان منابع طبیعی و آبخیزداری کشور»، «سازمان دامپزشکی کشور»، «مؤسسه تحقیقات واکسن و سرم‌سازی رازی»، «صندوق بیمه کشاورزی»، «صندوق ملی محیط زیست» و «صندوق بیمه حوادث طبیعی ساختمان» منظور می‌شود؛ البته باید توجه داشت که منابع این اعتبارات از محل تنخواه‌گردان خزانه بوده که از پایه پولی بانک مرکزی تأمین می‌شود و علاوه بر اینکه در سیاستگذاری پولی بانک مرکزی اخلاص ایجاد می‌کند، دولت مکلف به بازپرداخت آن تا انتهای سال است. لذا استفاده از منابع تنخواه‌گردان برای تأمین اعتبار دستگاه‌های اجرایی مناسب نبوده و وفق بند الحاقی «۲» به ماده (۷۰) مصوبه برنامه هفتم پیشرفت این موارد باید از منابع پایدار تأمین شوند.

در گزارش حاضر سازوکارهای اختصاص اعتبارات حوادث ناگهانی و مدیریت بحران و مصارف ذکر شده برای آنها، به تفکیک برای دستگاه‌های مربوطه مندرج در تبصره «۵» از لایحه بودجه سال ۱۴۰۳ بررسی شده است. گفتنی است در قوانین بودجه سال‌های گذشته، اعتبارات مرتبط با این موضوعات در چند تبصره پراکنده بودند که تجمیع آنها در لایحه بودجه سال ۱۴۰۳ را می‌توان یکی از نقاط قوت این لایحه قلمداد کرد.

۲. اظهار نظر کارشناسی درباره مفاد تبصره «۵»

بند «الف»

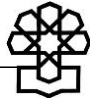
به موجب بند «الف» از تبصره «۵» لایحه بودجه سال ۱۴۰۳، به سازمان برنامه و بودجه کشور تکلیف شده است از محل اعتبارات موضوع بند «م» ماده (۲۸) «[قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت \(۲\)](#)» [۲]، مبالغی را مطابق لیست ذیل در قالب اعتبارات هزینه‌ای و تملک دارایی‌های سرمایه‌ای اختصاص دهد:

- تا مبلغ بیست و هشت هزار میلیارد ریال به «جمعیت هلال احمر جمهوری اسلامی ایران»؛
 - تا مبلغ هزار میلیارد ریال به «سازمان دامپزشکی کشور» بابت مهار بیماری‌های واگیر دامی و مشترک بین انسان و دام؛

- تا مبلغ هزار و پانصد میلیارد ریال به «سازمان منابع طبیعی و آبخیزداری کشور» برای پیشگیری و اطفای حریق جنگل‌ها و مراتع کشور؛

- تا مبلغ دو هزار میلیارد ریال به «مؤسسه تحقیقات واکسن و سرم‌سازی رازی» بابت تولید و ارتقای کیفیت انواع واکسن‌های مورد نیاز انسان، دام و طیور.

گفتنی است برای سه مورد انتهایی از لیست فوق، در قوانین بودجه سال‌های ۱۴۰۱ و ۱۴۰۲ اعتباری منظور نشده بود و آخرین بار در جزء «۴» از تبصره «۱۳» «[قانون بودجه سال ۱۴۰۰ کل کشور](#)» مجموعاً تا مبلغ ۳,۷۲۰ هزار میلیارد ریال، مشتمل بر ۱,۷۲۰ میلیارد ریال به منظور تولید و ارتقای کیفیت انواع واکسن‌های مورد نیاز انسان، دام و طیور؛ ۱,۰۰۰ میلیارد ریال به منظور پیشگیری و اطفای حریق جنگل‌ها و مراتع کشور و ۱,۰۰۰ میلیارد ریال به منظور مهار بیماری‌های واگیر دامی و مشترک بین انسان و دام و پایش باقیمانده‌های دارو، سموم، فلزات سنگین در فرآورده‌های خام دامی، از اعتبارات حوادث ناگهانی و مدیریت بحران منظور شده بود [۷]. عملکرد تخصیص

اعتبارات مذکور در سال ۱۴۰۰ از محل ماده (۱۷) «[قانون مدیریت بحران کشور](#)» مصوب ۱۳۹۸/۰۵/۰۷ با اصلاحات و الحاقات بعدی، به شرح جدول زیر بوده است:

جدول ۱. اعتبارات تخصیص یافته به دستگاه‌های اجرایی موضوع جزء «۴»

از تبصره «۱۳» «[قانون بودجه سال ۱۴۰۰ کل کشور](#)» (میلیون ریال)

شماره طبقه‌بندی	نام دستگاه	اعتبار مصوب	اعتبار اختصاص یافته	اعتبار دریافتی	اعتبار مصرف شده	مانده نقل به سال بعد
۱۳۶۰۰۰	مؤسسه تحقیقات واکسن و سرم‌سازی رازی	۱,۷۲۰,۰۰۰	۱,۷۲۰,۰۰۰	۱,۷۲۰,۰۰۰	۱,۳۶۰,۰۰۰	۳۶۰,۰۰۰
۱۳۹۰۰۰	سازمان منابع طبیعی و آبخیزداری کشور	۱,۰۰۰,۰۰۰	۶۴۸,۱۰۰	۳۴۶,۱۰۰	-	۳۴۶,۱۰۰
۱۳۵۵۰۰	سازمان دامپزشکی کشور	۱,۰۰۰,۰۰۰	۵۰۰,۰۰۰	۴۴۲,۰۰۰	۴۴۲,۰۰۰	-
	جمع کل	۳,۷۲۰,۰۰۰	۲,۸۶۸,۱۰۰	۲,۵۰۸,۱۰۰	۱,۸۰۲,۰۰۰	۷۰۶,۱۰۰

مأخذ: دیوان محاسبات کشور [۸].

ضمن اینکه برای تعیین سقف اعتبارات مندرج در این بند، از عبارت «تا مبلغ» استفاده شده است که بر این اساس سازمان برنامه و بودجه کشور اختیار دارد کمتر از مبالغ ذکر شده را تخصیص دهد. این در حالی است که اعتبارات مذکور در بند «الف» از تبصره «۵»، با توجه به ماهیت پیشگیرانه و مقابله‌ای آنها، ضروری است که بدون کم‌وکاست هزینه شوند. در این راستا ضروری است عبارت «معادل مبلغ» جایگزین عبارت «تا مبلغ» در متن بند مذکور شود. در ادامه در خصوص مصارف در نظر گرفته شده در بند «الف» از تبصره «۵» به تفکیک اظهار نظر شده است:

- به موجب بند «م» از ماده (۲۸) «[قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی](#)

از [مقررات مالی دولت \(۲\)](#) مصوب ۱۳۹۳/۱۲/۴ با اصلاحات و الحاقات بعدی، مقرر شده است در راستای پیش آگاهی، پیشگیری، امداد رسانی، بازسازی و نوسازی مناطق آسیب‌دیده از حوادث غیرمترقبه، بخشی از تنخواه‌گردان موضوع ماده (۱۰) [«قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت»](#) مصوب ۱۳۸۰/۱۱/۲۷ و اعتبارات موضوع ماده (۱۲) [«قانون تشکیل سازمان مدیریت بحران کشور»](#) مصوب ۱۳۸۷/۰۲/۳۱، به «وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی» اختصاص یابد تا در جهت آمادگی و مقابله با حوادث و سوانح هزینه گردد؛ درحالی‌که در حکم بند «الف» از تبصره «۵» لایحه بودجه ۱۴۰۳، اشاره‌ای به این وزارتخانه نشده است و از این حیث حکم حاضر واجد اشکال است لذا لازم است اعتبارات مورد نیاز وزارت بهداشت نیز برای مصارف مرتبط از این محل درج گردد.

• در خصوص اعتبارات منظور شده برای «مؤسسه تحقیقات واکسن و سرم‌سازی رازی»، بابت تولید و ارتقای کیفیت انواع واکسن‌های مورد نیاز انسان، دام و طیور قابل ذکر است که اعتبارات مذکور صرف تجهیز تأسیسات ایجاد شده جهت تولید واکسن آنفلوآنزای فوق حاد پرندگان و همچنین تجهیز سایر آزمایشگاه‌ها و واحدهای تولید واکسن‌های انسانی به‌منظور تأمین معیارهای مورد نظر وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی می‌شود. این اعتبارات با حدود ۱۶ درصد افزایش نسبت به [«قانون بودجه سال ۱۴۰۰ کل کشور»](#)، در لایحه بودجه سال ۱۴۰۳ به دو هزار میلیارد ریال رسیده است [۷]. در خصوص کفایت چنین اعتباری برای اجرای اهداف فوق‌الذکر می‌توان گفت که برای تداوم و توسعه تولیدات این مؤسسه، با توجه به افزایش هزینه‌های تجهیزات در سه سال گذشته، مطابق با تورم حاکم بر کشور، نیاز به افزایش اعتباری فراتر از ۱۶ درصد لحاظ شده در این حکم خواهد بود. شاهد این مدعا، ارزش بالای تولیدات «مؤسسه تحقیقات واکسن و سرم‌سازی رازی» در ارتقای سلامت انسان و دام است؛ کماینکه در

هشتم‌ماهه سال ۱۴۰۲، میزان صرفه‌جویی ارزی حاصل از تولید فرآورده‌های پزشکی توسط این مؤسسه، بیش از ۲۰ میلیون یورو برآورد شده است.

• درخصوص اعتبار هزار و پانصد میلیارد ریالی در نظر گرفته شده برای «سازمان منابع طبیعی و آبخیزداری کشور» بابت پیشگیری و اطفای حریق جنگل‌ها و مراتع کشور، قابل‌ذکر است که هرچند اعتبار مذکور در لایحه بودجه سال ۱۴۰۳، دارای رشد ۵۰ درصدی نسبت به اعتبار مصوب سال ۱۴۰۰ است؛ ولی بنابر اعلام سازمان منابع طبیعی و آبخیزداری کشور، عمده مبالغ تخصیص‌یافته معمولاً صرف اطفای حریق می‌شود و اعتباری برای انجام اقدامات پیشگیرانه باقی نمی‌ماند. این درحالی است که مؤثرترین ابزار برای کاهش تلفات تخریب جنگل‌ها و مراتع در اثر حوادثی مانند آتش‌سوزی، انجام اقدامات پیشگیرانه است. گفتنی است طبق «برنامه پنج‌ساله جامع پیشگیری و اطفای حریق در عرصه‌های منابع طبیعی» مبلغ ۵۸ هزار میلیارد ریال (براساس قیمت‌های سال ۱۴۰۱) به‌منظور اجرای فعالیت‌های مرتبط با پیشگیری، کشف و شناسایی و اطفای حریق جنگل‌ها و مراتع کشور، ظرف پنج سال اجرای این برنامه، مورد نیاز است. ضمن اینکه مجموع بدهی سازمان منابع طبیعی و آبخیزداری کشور به وزارت دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح بابت خدمات پروازی مرتبط با پیشگیری و اطفای حریق به دو هزار میلیارد ریال رسیده است که باید اعتبار لازم برای تسویه آن نیز در این حکم پیش‌بینی شود.

• درخصوص اعتبارات منظور شده برای «سازمان دامپزشکی کشور»، بابت مهار بیماری‌های واگیر دامی و مشترک بین انسان و دام نیز گفتنی است، با توجه به ضرورت آمادگی برای واکنش سریع در این زمینه و همچنین در راستای شناسایی بیماری و حذف کانون‌های آلوده، لازم است این اعتبارات برای موارد ضروری به‌طور کامل تخصیص

یابد و بین آنها با اعتبارات جاری تمایز دیده شود. وقوع همه‌گیری بیماری‌های واگیر، به‌ویژه بیماری‌های قابل انتقال از دام به انسان همواره تهدیدی جدی برای امنیت غذایی و سلامت و بهداشت عمومی و اقتصاد ملی بوده است. مرزهای طولانی خاکی با همسایگانی که سرویس‌های ملی دامپزشکی چندان مطلوبی نداشته و ازسوی دیگر مشکلات کنترل تردد دام در چنین مرز طولانی همواره تهدید و بحرانی را متوجه جمعیت دامی کشور و متعاقب آن بهداشت و سلامت مردم کرده است.

لذا مدیریت خطرپذیری (کاهش سطح مخاطرات) و مدیریت بحران مخاطرات در مراحل پیشگیری، آمادگی، مقابله و بازسازی و بازتوانی، پایه و اساس اقدامات دامپزشکی در چنین شرایطی است. گفتنی است مرحله شناسایی بیماری، شامل اجرای سیستم مراقبت فعال و غیرفعال بیماری‌ها و مرحله کنترل و مهار بیماری، شامل اجرای اقدامات پیشگیرانه مانند واکسیناسیون و نیز معدوم‌سازی و پاک‌سازی واحدهای آلوده تولیدی و پرداخت غرامت به تولیدکنندگان^۱ است که اجرای دقیق و زمان‌بندی شده این مراحل در شرایط بروز بیماری‌ها، بسیار حیاتی بوده و ضروری است برای جلوگیری از گسترش بیماری و ایجاد پیامدهای ناشی از آن، این مراحل در زمان مناسب به انجام برسد [۹]. از طرفی در قوانین بودجه سال‌های گذشته، هزینه‌های مربوط به پایش باقیمانده‌های دارو، سموم و فلزات سنگین در فراورده‌های خام دامی نیز در همین حکم لحاظ می‌شد که این موضوع در لایحه بودجه سال ۱۴۰۳ حذف شده است.

۱. براساس بندهای «ج» و «د» ماده (۵) «[قانون سازمان دامپزشکی کشور](#)» مصوب ۱۳۵۰/۰۳/۲۴.

بند «ب»

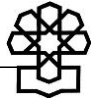
در بند «ب» از تبصره «۵» لایحه بودجه سال ۱۴۰۳، به دولت اجازه داده شده است در اجرای بند «۷» از ماده (۶۱) «[قانون احکام دائمی برنامه‌های توسعه کشور](#)» [۱۰] و تبصره ذیل ماده (۴۹) «[قانون رفع موانع تولید رقابت‌پذیر و ارتقای نظام مالی کشور](#)» [۱۱]، از محل منابع تنخواه‌گردان موضوع بند «م» ماده (۲۸) «[قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت \(۲\)](#)» [۲] مبلغ شصت هزار میلیارد (۶۰,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال جهت پرداخت سهم دولت به صندوق بیمه محصولات کشاورزی به صورت نقدی، یا اسناد خزانه اسلامی (یک‌ساله) با تضمین از سوی دولت اقدام نماید.

اعتبار ذکر شده برای صندوق بیمه کشاورزی نسبت به قوانین بودجه سال‌های ۱۴۰۱ و ۱۴۰۲ تغییری نداشته و این در حالی است که هزینه جبران خسارت‌ها طی این سال‌ها افزایش یافته است. از طرفی به موجب تکالیف صندوق بیمه کشاورزی، غیر از خسارت‌های برنامه‌ریزی نشده، تعدادی از بیمه‌های اجباری نیز در تعهدات این صندوق منظور شده است که برای آنها ضروری است سهم دولت نیز به‌طور اجتناب‌ناپذیر منظور شود. گفتنی است اعتباری که در ردیف‌های قوانین بودجه سنواتی برای صندوق بیمه کشاورزی منظور شده است، تنها صرف خسارت‌های مرتبط با بیماری‌های مشترک انسان و دام می‌شود و مبلغ آن در مقایسه با تعهدات این صندوق بسیار ناچیز است. برای مثال کل اعتبار برآورد شده برای برنامه بیمه کشاورزی در «[قانون بودجه سال ۱۴۰۲ کل کشور](#)»، ۲۳۰ میلیارد ریال است [۱۲]. ضمن اینکه در سال‌های گذشته نیز هیچ‌گاه این مبالغ به‌طور کامل تخصیص نیافته و زیان‌های انباشته سنوات گذشته نیز به آن افزوده

شده است^۱ و این درحالی است که مطابق بند «۷» از ماده (۶۱) «قانون احکام دائمی برنامه‌های توسعه کشور» مصوب ۱۳۹۵/۱۱/۱۰ با اصلاحات و الحاقات بعدی، رساندن پوشش بیمه تولیدات بخش کشاورزی و عوامل تولید به سطح پوشش صددرصدی در صورت تأمین منابع در بودجه‌های سالیانه مورد تأکید قرار گرفته است [۱۰]. همچنین به منظور تخصیص کامل این اعتبارات، ضروری است در سطر دوم از بند «ب» تبصره «۵» ماده واحده لایحه بودجه سال ۱۴۰۳، عبارت «دولت مکلف است» جایگزین عبارت «به دولت اجازه داده می‌شود» گردد.

از طرفی به موجب جزء «۳» از بند «چ» ماده (۳۳) مصوبه برنامه هفتم پیشرفت، مقرر شده است که صندوق بیمه کشاورزی از طریق کارگزاری شرکت‌های بیمه، کلیه محصولات اساسی موضوع «قانون تضمین خرید محصولات اساسی کشاورزی» مصوب ۱۳۶۸/۰۶/۲۱ با اصلاحات و الحاقات بعدی [۱۳] را در مقابل خسارت‌های ناشی از سوانح طبیعی و حوادث، بیمه اجباری تمام‌خطر نماید. چنین تکلیفی در صورت تصویب نهایی و ابلاغ، تعهد قابل توجهی برای دولت، به منظور تأمین سهم دولت از پرداخت حق بیمه محصولات اساسی مذکور، ایجاد خواهد کرد^۲ که ضروری است برای این منظور نیز اعتبار مشخصی در قانون بودجه سال ۱۴۰۳ لحاظ شود.

۱. برای رفع این مشکل، به موجب بند «و» از تبصره «۸» «قانون بودجه سال ۱۴۰۲ کل کشور» به دولت اجازه داده شده است بدهی صندوق بیمه کشاورزی به بانک کشاورزی ناشی از تکالیف قانونی دولت در بیمه کشاورزی را با رعایت ضوابط مقرر در این بند، به عنوان بدهی دولت به بانک کشاورزی منظور نماید.
 ۲. به موجب تکلیف مندرج در جزء «۲» از بند «چ» ماده (۲۲) مصوبه برنامه هفتم پیشرفت، حق بیمه سهم کشاورز نیز از محل مطالبات کشاورز و از محل اعتبار ردیف خرید تضمینی پرداخت می‌شود.

بند «پ»

به موجب بند «پ» از تبصره «۵» لایحه بودجه سال ۱۴۰۳، به دولت اجازه داده شده است تا سقف دو میلیارد یورو از کمک‌های بلاعوض بین‌المللی را برای جبران خسارت و پیشگیری از حوادثی مانند زلزله، سیل، سرمازدگی، مقابله با گردوغبار، بیابان‌زدایی، حفاظت از تالاب‌ها و مبارزه با آفات و بیماری‌های دامی و گیاهی و همچنین تأمین ماشین‌آلات و تجهیزات مربوط، اجرای طرح‌های توسعه‌ای و زیربنایی کشور و طرح‌های موضوع صندوق ملی محیط زیست، ساماندهی و مرمت آثار تاریخی و موزه‌ها و توسعه گردشگری و صنایع دستی و امور مربوط به پناهندگان و اتباع خارجی، صرف نماید. در خصوص حکم بند «پ» از تبصره «۵» نکات زیر نیز قابل تأمل است:

- بند حاضر مشابه بند «ه» از تبصره «۳» [«قانون بودجه سال ۱۴۰۲ کل کشور»](#) [۱۲] بوده و یکی از تفاوت‌های این دو حکم این است که در لایحه بودجه سال ۱۴۰۳، موارد مصرف جدیدی با عنوان «مرمت آثار تاریخی و موزه‌ها» و «توسعه گردشگری و صنایع دستی» نیز اضافه شده است. این بدان معناست که با توجه به عدم تغییر سقف دو میلیارد یورویی برای استفاده از کمک‌های بلاعوض بین‌المللی نسبت به سال گذشته، میزان سقف این کمک‌ها در سایر حوزه‌ها به‌ویژه محیط زیست در سال پیش‌رو با کاهش روبه‌رو شده است. ضمن اینکه اموری مانند «توسعه گردشگری و صنایع دستی» ارتباط چندانی با موضوع مدیریت بحران ندارند.
- با توجه به اعلام رسمی عضویت جمهوری اسلامی ایران به جمع کشورهای عضو بلوک اقتصادی بریکس در ژانویه سال ۲۰۲۴ (دی‌ماه سال ۱۴۰۲) و فرصت‌ها و مشوق‌های عضویت در این بلوک در حوزه تغییرات اقلیمی و مبارزه با گردوغبار و همچنین با عنایت به برگزاری اجلاس بین‌المللی مقابله با طوفان‌های ماسه و گردوغبار

به میزبانی تهران در شهریورماه سال جاری، این احتمال وجود دارد که جذب منابع مالی در حوزه حفاظت محیط زیست در سال آتی تسهیل شود [۱۴]. بنابراین کاهش و یا حتی عدم تغییر در سقف تعیین شده برای بهره‌گیری از کمک‌های بلاعوض بین‌المللی در بند «پ» از تبصره «۵» می‌تواند زمینه‌ساز عدم‌انفع جمهوری اسلامی ایران از مشوق‌ها و فرصت‌های بین‌المللی در این حوزه شود.

• فرونشست زمین به‌عنوان مخاطره‌ای تدریجی نیازمند برنامه‌ریزی و سیاستگذاری جدی است و این پدیده در کشور در مقیاس گسترده‌ای (پنج برابر متوسط جهانی) رخ می‌دهد. حتی فرونشست زمین در برخی از دشت‌های کشور با نرخ ۲۵ تا ۳۰ سانتی‌متر در سال (بیش از یک متر در پنج سال) رخ می‌دهد؛ به طوری که بیش از ۳۵ درصد از جمعیت کل کشور در معرض خطر آن قرار دارند. بنابراین ضروری است تأمین اعتبار برای تمهیدات جبران چنین خسارت‌هایی و پیشگیری از آن با لحاظ تمامی زمینه‌ها صورت پذیرد. از سوی دیگر با توجه به اینکه با استناد به آمارهای ارائه شده در طرح جامع مسکن، جمعیتی افزون بر ۱۱ میلیون نفر در کشور در بیش از دو میلیون و ۸۰۰ هزار واحد مسکونی در بافت‌های ناکارآمد ساکن هستند و تحقق تکالیف مقرر شده در برنامه‌های پنج‌ساله توسعه در این حوزه تنها در حدود ۱۰ درصد بوده است، شایسته است بازآفرینی شهری نیز در زمره بهره‌گیری از کمک‌های بلاعوض بین‌المللی قرار گیرد. لذا پیشنهاد می‌شود ضمن افزایش سقف برداشت از کمک‌های بلاعوض بین‌المللی، دو عبارت «فرونشست زمین» و «بازآفرینی شهری» نیز به مصارف موضوع بند «پ» از تبصره «۵» افزوده شود.

• از آنجایی که مطابق اصل هشتماد «قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران»، موارد کمک‌های بلاعوض بین‌المللی، باید مورد به مورد، به تصویب مجلس شورای اسلامی برسد [۱۵]، اطلاق حکم بند «پ» از تبصره «۵» در خصوص اجازه دریافت کمک‌های بین‌المللی

به دولت، بدون رعایت اصل مذکور، مغایر قانون اساسی به نظر می‌رسد. از این رو جهت رفع ایراد مذکور، پیشنهاد می‌شود عبارت «با رعایت اصل هشتم قانون اساسی» پس از عبارت «اجازه داده می‌شود» اضافه گردد. ضمن اینکه عبارت «دستگاه‌های اجرایی دریافت کننده» درج شده در سطر هشتم از این بند مبهم است و از این حیث مغایر با بند «۹» از «سیاست‌های کلی نظام قانونگذاری» ابلاغی ۱۳۹۸/۰۷/۰۶، مبنی بر رعایت اصول قانون گذاری و قانون نویسی، از جمله شفافیت و عدم ابهام است [۱۶].

بند «ت»

به موجب بند «ت» از تبصره «۵» ماده واحد لایحه بودجه سال ۱۴۰۳ کل کشور به دولت تکلیف شده است. در اجرای ماده (۴) «قانون تأسیس صندوق بیمه همگانی حوادث طبیعی» مصوب ۱۳۹۹/۰۸/۰۵ با اصلاحات و الحاقات بعدی [۱۷]، تا مبلغ هفتاد هزار میلیارد ریال بابت حق بیمه پایه سهم دولت و همچنین کل حق بیمه پایه واحدهای مسکونی تحت پوشش کمیته امداد امام خمینی (ره)، سازمان بهزیستی یا سایر افراد ناتوان از پرداخت، تأمین و در ابتدای سال توسط خزانه‌داری کل کشور به حساب «صندوق بیمه حوادث طبیعی ساختمان» واریز نماید. محل تأمین مبلغ مذکور نیز اعتبارات ماده (۱۰) «قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت» مصوب ۱۳۸۰/۱۱/۲۷ با اصلاحات و الحاقات بعدی [۱] و اعتبارات مواد (۱۶) و (۱۷) «قانون مدیریت بحران کشور» مصوب ۱۳۹۸/۰۵/۰۷ با اصلاحات و الحاقات بعدی [۳] تعیین شده است.

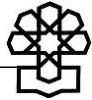
منابع حاصل از بیمه حوادث ساختمان با هدف تاب‌آوری مالی و اقتصادی در برابر تکانه‌های اقتصادی ناشی از رخداد سوانح پیش‌بینی نشده بوده و این امکان را ایجاد می‌کند که در زمان کوتاهی تأمین مالی بازسازی سوانح انجام شود. پیامدهای تأخیر مستمر و تأمین مالی کند بازسازی مناطق آسیب‌دیده، علاوه بر نارضایتی‌های اجتماعی، افزایش قیمت مسکن

و اجاره‌بها در مناطق آسیب‌دیده و نیز در صورت شدت سانحه، مهاجرت به سمت کلان‌شهرها و مراکز استان‌ها را در پی دارد. با توجه به مفید بودن حکم این بند در جبران پیامدهای ناشی از حوادث طبیعی برای مناطق مسکونی و به‌ویژه افراد ناتوان از پرداخت و تحت پوشش کمیته امداد امام‌خمينی (ره) و سازمان بهزیستی، تصویب آن مورد تأیید است؛ هرچند ضروری است ضوابط و مرجع تشخیص «افراد ناتوان از پرداخت»، در این تکلیف به‌طور شفاف درج شود تا اینکه واجد ابهام نشود.

۳. جمع‌بندی

تبصره «۵» از لایحه بودجه سال ۱۴۰۳ کل کشور به موضوع مدیریت بحران و چگونگی تخصیص اعتبارات مرتبط بین دستگاه‌های اجرایی ذی‌ربط اختصاص یافته است. دستگاه‌هایی که در راستای مدیریت بحران و مقابله با پیامدهای ناشی از حوادث ناگهانی در این تبصره واجد تخصیص اعتبار هستند عبارتند از: «جمعیت هلال‌احمر جمهوری اسلامی ایران، با ۲۸ هزار میلیارد ریال؛ «سازمان منابع طبیعی و آب‌خیزداری کشور»، با یک‌هزار میلیارد ریال؛ «سازمان دامپزشکی کشور»، با هزاروپانصد میلیارد ریال؛ «مؤسسه تحقیقات واکسن و سرم‌سازی رازی»، با دوهزار میلیارد ریال، «صندوق بیمه کشاورزی»، با شصت‌هزار میلیارد ریال و «صندوق بیمه حوادث طبیعی ساختمان» با هفتاد هزار میلیارد ریال. همچنین بخشی از منابع دو میلیارد یورویی حاصل از کمک‌های بلاعوض بین‌المللی برای جبران خسارت‌ها و رویارویی با پیامدهای حوادث ناگهانی، برای «صندوق ملی محیط زیست»، درکنار سایر دستگاه‌های مرتبط، منظور شده است. برخی از مهم‌ترین نکات حاصل از بررسی احکام مندرج در تبصره «۵» لایحه بودجه سال ۱۴۰۳ عبارتند از:

- استفاده از عبارت «تا مبلغ» به‌منظور تعیین سقف برای اعتبارات و لزوم تغییر آن به

عبارت «معادل مبلغ» در راستای تکلیف دولت به تخصیص کامل اعتبارات؛

• عدم تغییر اعتبارات مربوط به «سازمان دامپزشکی کشور» نسبت به قانون بودجه سال ۱۴۰۰ و همچنین اعتبارات مربوط به «صندوق بیمه محصولات کشاورزی» نسبت به قوانین بودجه سال‌های ۱۴۰۱ و ۱۴۰۲ و به تبع آن، عدم کفایت این اعتبارات جهت پوشش مصارف درج شده برای این دو دستگاه، به ترتیب در بندهای «الف» و «ب» از تبصره «۵» لایحه بودجه سال ۱۴۰۳؛

• عدم کفایت اعتبارات لحاظ شده برای تولید و ارتقای کیفیت انواع واکسن‌های مورد نیاز انسان، دام و طیور، مرتبط با «مؤسسه تحقیقات واکسن و سرم‌سازی رازی»، با توجه به افزایش ناچیز (۱۶ درصدی) این اعتبارات در لایحه بودجه سال ۱۴۰۳، نسبت به قانون بودجه سال ۱۴۰۰؛

• عدم تناسب اعتبار هزاردویانصد میلیارد ریالی در نظر گرفته شده به منظور اجرای فعالیت‌های مرتبط با پیشگیری، کشف و شناسایی و اطفای حریق جنگل‌ها و مراتع کشور برای «سازمان منابع طبیعی و آبخیزداری کشور» با اعتبارات ۵۸ هزار میلیارد ریالی برآورد شده برای اجرای «برنامه پنج‌ساله جامع پیشگیری و اطفای حریق در عرصه‌های منابع طبیعی»؛

• عدم تخصیص اعتبار برای «وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی» در تبصره «۵» لایحه بودجه سال ۱۴۰۳، برخلاف حکم بند «م» از ماده (۲۸) [«قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت \(۲\)»](#) مصوب ۱۳۹۳/۱۲/۴ با اصلاحات و الحاقات بعدی [۲]؛

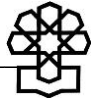
• عدم کفایت اعتبارات ۶۰ هزار میلیارد ریالی در نظر گرفته شده برای «صندوق بیمه کشاورزی»، در راستای رساندن پوشش بیمه تولیدات بخش کشاورزی و عوامل تولید به

سطح پوشش صددرصدی، موضوع بند «۷» از ماده (۶۱) «قانون احکام دائمی برنامه‌های توسعه کشور» مصوب ۱۳۹۵/۱۱/۱۰ با اصلاحات و الحاقات بعدی و همچنین اجرای تکلیف بیمه اجباری تمام‌خطر محصولات اساسی کشاورزی در مقابل خسارت‌های ناشی از سوانح طبیعی و حوادث، موضوع جزء «۳» از بند «چ» ماده (۳۳) مصوبه برنامه هفتم پیشرفت؛

- عدم‌تغییر در سقف دو میلیارد یورویی مربوط به استفاده از کمک‌های بلاعوض بین‌المللی برای جبران خسارت و رویارویی با پیامدهای حوادث ناگهانی و در عین حال افزودن مصارف مرتبط با «ساماندهی و مرمت آثار تاریخی و موزه‌ها» و «توسعه گردشگری و صنایع دستی»؛

- ضرورت افزایش سقف تعیین شده برای بهره‌گیری از کمک‌های بلاعوض بین‌المللی، موضوع بند «پ» از تبصره «۵» در راستای «مقابله با فرونشست زمین» و «بازآفرینی شهری» و همچنین استفاده از مشوق‌ها و فرصت‌های بین‌المللی مرتبط با «حفاظت محیط زیست» به‌دلیل عضویت جمهوری اسلامی ایران در بلوک اقتصادی بریکس؛

- لزوم تأمین حق بیمه پایه سهم دولت و همچنین کل حق بیمه پایه واحدهای مسکونی تحت پوشش کمیته امداد امام‌خمينی (ره)، سازمان بهزیستی یا سایر افراد ناتوان توسط دولت و واریز به حساب «صندوق بیمه حوادث طبیعی ساختمان».

منابع و مأخذ

۱. قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت؛ مصوب ۱۳۸۰/۱۱/۲۷.
۲. قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۲)؛ مصوب ۱۳۹۳/۰۴/۱۲.
۳. قانون مدیریت بحران کشور؛ مصوب ۱۳۹۸/۰۵/۰۷.
۴. سازمان مدیریت بحران کشور. دستورالعمل نحوه تعیین سطوح و شیوه اعلام بحران‌ها. ۱۳۹۵.
۵. سیاست‌های کلی نظام در امور پدافند غیرعامل؛ ابلاغی ۱۳۸۹/۱۱/۲۹.
۶. سیاست‌های کلی نظام برای پیشگیری و کاهش خطرات ناشی از سوانح طبیعی و حوادث غیرمترقبه؛ ابلاغی ۱۳۸۴/۰۶/۲۵.
۷. قانون بودجه سال ۱۴۰۰ کل کشور؛ مصوب ۱۳۹۹/۱۲/۲۶.
۸. دیوان محاسبات کشور. گزارش تفریغ بودجه سال ۱۴۰۰ کل کشور. ۱۴۰۱.
۹. قانون بودجه سال ۱۴۰۲ کل کشور؛ مصوب ۱۴۰۱/۱۲/۲۴.
۱۰. قانون سازمان دامپزشکی کشور؛ مصوب ۱۳۵۰/۰۳/۲۴.
۱۱. قانون احکام دائمی برنامه‌های توسعه کشور؛ مصوب ۱۳۹۵/۱۱/۱۰.
۱۲. قانون رفع موانع تولید رقابت‌پذیر و ارتقای نظام مالی کشور؛ مصوب ۱۳۹۴/۰۲/۰۱.
۱۳. قانون تضمین خرید محصولات اساسی کشاورزی؛ مصوب ۱۳۶۸/۰۶/۲۱.
۱۴. قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران؛ مصوب ۱۳۵۸/۰۹/۱۲.
۱۵. غلامپور ارباستان، هومن و میترا چراغی و مسعود رضایی. بررسی فرصت‌ها و مشوق‌های عضویت در بریکس در حوزه مدیریت تغییرات اقلیمی (۱۹۴۰۰). ماهنامه گزارش‌های کارشناسی مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی. ۳۱(۸): ۳۴-۱. ۱۴۰۲.
۱۶. سیاست‌های کلی نظام قانونگذاری؛ ابلاغی ۱۳۹۸/۰۷/۰۶.
۱۷. قانون تأسیس صندوق بیمه همگانی حوادث طبیعی؛ مصوب ۱۳۹۹/۰۸/۰۵.

گزیده سیاستی

در تبصره «۵» از لایحه بودجه سال ۱۴۰۳ سازوکارهای تخصیص اعتبارات پیشگیری از بروز حوادث پیش‌بینی‌نشده و آمادگی رویارویی با پیامدهای آنها درج شده است؛ که ضروری است در راستای جلوگیری از توقف طرح‌های مرتبط و ایجاد زیان انباشته، برای ایجاد منابع پایدار و نیز کفایت و تخصیص کامل این اعتبارات چاره‌اندیشی شود.

مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی

تهران، خیابان پاسداران، روبروی پارک نیاوران (ضلع جنوبی، پلاک ۸۰۲)

تلفن: ۷۵۱۸۳۰۰۰ صندوق پستی: ۱۵۸۷۵-۵۸۵۵ پست الکترونیک: mrc@majles.ir

وبسایت: rc.majles.ir